

SÜSBD
SİNOP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Sinop University
Journal of Social Sciences

Cilt (Volume): II Sayı (Issue): 1 Yıl (Year): 2018

Sinop Üniversitesinin 19. Bilimsel Yayınıdır.

ISSN 2547-989X

HZ. PEYGAMBER'İN HEDİYELEŞMEYE VERDİĞİ DEĞER

Feridun TEKİN *

Öz:

Hediyeleşme, insanlar arasında samimi ve güzel duyguların oluşmasına katkı yapması açısından önemlidir. Bu sayede farklı birçok duygu ve düşünce dile getirilerek, karşılıklı sevgi, saygı ve muhabbet hasıl olur. Hediyeleşme ile ayrıca sözle ifade edilemeyecek olan duygu ve düşünceler karşı tarafa iletilir. Tarihe bakıldığında farklı dönemlerde değişik kültürlerde hediyeleşme örneklerine rastlanılmaktadır. Hz. Peygamber'in içinde yaşadığı kültürde de hediyeleşme adeti gelenek olarak yer almıştır. Resûlullah (s) toplumda yer alan hediyeleşme geleneğini sürdürmüş ve güzel örneklerle sonraki nesillere aktarılmasına vesile olmuştur. O, bazen yakınları ile bazen kendisine gelen heyetler ile bazen de devlet başkanları ile hediyeleşerek bu adetin devamını sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Hz. Peygamber, Hediye, Hediyeleşme, Paylaşma.

The Value of the Prophet Muhammed Gave to the Gift

Abstract:

It is important to give each other gifts in terms of a good togetherness. In this way many different feelings and thoughts are expressed and love, respect and charity are achieved. Gifts express feelings that can not be put into words. If we look at the history at different periods, we will find examples of mutual gifts in different cultures. In the culture in which the Prophet Muhammed lived, the tradition of gift-making has been a tradition. The envoy of Allah continued the tradition of giving gifts in society and was instrumental in bringing them to the next generations with beautiful examples. He provided the continuation of this

* Dr., Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, fetekinli08@hotmail.com.

tradition, sometimes with relatives and sometimes with delegations coming to him and sometimes with heads of state.

Keywords: Prophet Muhammad, Gift, to Give gifts, Share

Giriş

İnsanlar arasında iletişim ve etkileşimin en etkili yollarından biri hediyeleşmedir. Hediyeleşme sayesinde karşılıklı sevgi, saygı ve muhabbet hasıl olup, samimi duygular meydana gelir. Hediyeleşme ile ayrıca sözle ifade edilemeyen birçok duygu ve düşünce, yalın ve net bir şekilde karşı tarafa aktarılır. Dolayısıyla hemen hemen her toplumda görülen hediyeleşme âdetinin neredeyse insanlık tarihi kadar eski bir geçmişi vardır. Modern antropoloji çalışmalarında, iptidai topluluklarda karşılık beklemeden hediye vermenin yanı sıra hediye değişimi ve hediye ile sosyal bağ kurma, sosyal itibar ve onur kazanma amaçlı hediye şekillerinin de bir hayli yaygın olduğundan söz edilmiştir.¹

Resûlullah (s) da yaşadığı dönemde hediyeleşmeye önem vermiş, insanlar arasında samimi ilişkiler ve muhabbetin oluşmasını sağlamış, toplumu oluşturan farklı bireyler arasında karşılıklı güzel duyguların gelişmesine katkı yapmıştır. Hz. Peygamber'in hediyeleşme adeti ile ortaya koyduğu tavır sayesinde cemiyet hayatında var olan farklı kesimler karşılıklı olarak irtibat halinde olmuşlardır.

Hediyeleşmenin toplumsal boyutuna yapmış olduğu katkıya örnek olması açısından Hz. Peygamber'in sözleri önemlidir. O, “Hediyeleşiniz, zira hediyeleşmek kalpteki kin ve nefreti yok eder”² buyurarak, cemiyet hayatında var olan birtakım menfi hususiyetlerin giderilmesinde sahip olduğu etkiye dikkat çekmiştir. Hediyeleşmenin önemi ile ilgili olarak farklı bir sözünde ise, “Benim rızam için birbirleriyle sevişenlere, benim rızam için karşılıklı oturup sohbet edenlere, benim rızam için birbirlerine hediye verenlere ve benim rızam için birbirlerini ziyaret

¹ Ali Bardakoğlu, “Hediye”, *DİA*, İstanbul, 1998, c. XVII, s. 151.

² Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemî, *el-Kütübü's-Sitte ve Şüruhuha: Sünenü't-Tirmizî*, fihrist, Bedreddin Çetiner, 2. bs., Tunus, 1992, “Velâ”, 6.

edenlere rahmetim vacib oldu”³ buyurmuştur. Ayrıca Hz. Âişe, “Resûlullah (s) hediye kabul eder ve karşılığında hediye verirdi”⁴ şeklinde beyanda bulunarak, Hz. Peygamber’in bu husustaki hassasiyetini dile getirmiştir.

1. Hz. Peygamber’in Hediyeleşme Konusunda Dikkat Ettiği Hususlar

Hz. Peygamber hediye kabul etme konusunda bazı hususlara özellikle dikkat etmiştir. O kendisine hediye olarak sunulan her şeyi kabul etmeyip belli hassasiyetler ortaya koymuştur. Örneğin kendisine sadaka olarak bir şey verildiğinde onu kabul etmemesi; müşrik birinden hediye almaması; haram eşyaları hediye edildiğinde onları reddetmesi gibi hususlar, onun hediye kabul etmesinde dikkat ettiği prensiplerdi.

O, kendisine gelen hediye ile ilgili olarak, onun sadaka olup olmadığını sorar, şayet sadaka ise kabul etmez, hediye (temiz ve helal) ise onu alırdı. Bu duruma örnek olması açısından Ebû Hüreyre, “Resûlullah (s)’a bir şey getirildiği zaman, “Bu, hediye midir? sadaka mıdır?” diye sorardı. Eğer “Sadakadır” denilirse yemez, “Hediyedir” denilirse yerd. Sadaka olanları da Suffe ehline yönlendirirdi, yani onlara verirdi,⁵ şeklinde rivayette bulunmuştur.

Hediye verilirken, helal ve temiz olmasına dikkat edilmeli, onun haram olmasından kaçınılmalıdır. Ayrıca hediye alınırken herhangi bir çıkar gözetilmemesi, su-iistimal olunmamalı, yanlış anlaşılmaya mahal verecek durumdan kaçınılmalıdır. Resûlullah (s), Ezd kabilesinden İbnü'l-Lütbiyye adında bir zâtı zekât toplamakla görevlendirmişti. Bu şahıs görevini tamamladıktan sonra Hz. Peygamber’e gelip, “Bunlar size ait olan zekât malları, şunlar da bana hediye olarak verilmiştir” dedi. Zekât memurunun tutumu üzerine Hz. Peygamber minbere çıkıp şu şekilde bir konuşma yapmıştır. “Bu kimseye ne oluyor ki, şunlar sizin, bunlar da

³ İbn Sa’d, Muhammed b. Sa’d Ebû Abdillâh el-Basrî, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Beyrut, ty., c. III, s. 440.

⁴ Tirmizî, “Birr”, 34.

⁵ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 295-297; Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail, *el-Kütübü's-sitte ve şüruhuha: Sahihü'l-Buhârî*, 2. bs., İstanbul, 1992, “Hibe”, 5.

bana hediye olarak verildi.' diyor. Bu kişi evinde otursaydı, kendisine bu hediyeler verilir miydi?" buyurmuş ve bu şekilde hediye kabul etmenin uygun olmayacağını ifade etmiştir.⁶

H. Peygamber, yaklaşık bin beş yüz Müslümanla birlikte h. 6. yılı umre için Medine'den Mekke'ye doğru yola çıkar.⁷ Yolculuk esnasında karşılaştığı toplulukları veya kabileleri İslâm'a davet eder. Resûlullah (s) yanındakiler ile yoluna devam ederken Nehd kabilesinden olan, yanlarında deve ve koyun sürüsü olan bir toplulukla karşılaşır. H. Peygamber, bu kimseleri İslâm'a davet eder. Fakat İslâm'a davet edilen kişiler kendilerine yapılan çağrıya olumlu cevap vermeyip, bu davete icabet etmezler. Resûlullah (s) ile kısa süre de olsa iletişim halinde bulunan Nehd kabilesinin mensupları, Resûlullah (s)'a süt gönderirler. Resûlullah (s) hediyelerini kabul etmez ve:

"Bir müşriğin hediyesini kabul edemem" der. Daha sonra H. Peygamber, ücret mukabilinde (sütün) onlardan satın alınmasını emreder. Onlar da (sütü) bedevilerden satın alırlar.⁸ H. Peygamber, önceki örnekte olduğu gibi müşriklerin hediyesini kabul etmemiş, ücret mukabilinde satın alarak, ondan istifade etmiştir.

2. H. Peygamber'in Hediyeleşmeye Verdiği Önem

H. Peygamber hediyeleşmeye önem vererek, bu adetin toplum tarafından sürdürülmesi için güzel örnekler ortaya koymuştur. Hediyeleşme, karşılıklı olarak samimi duyguların oluşması, toplumsal bağın kuvvetlenmesi, fertler arasında sevgi ve muhabbetin devam etmesi ayrıca paylaşım için güzel bir vesiledir.

Çocukluğu döneminde kendisine sütannelik yapan Ebu Leheb'in câriyesi olan Süheybe'ye karşı tutumu, bünyesinde hediyeleşme açısından güzel bir davranış

⁶ Buhârî, "Cuma" 29, "Zekat" 67, "Eymân" 3, "Ahkam" 24; Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as b. İshâk el-Ezdî es-Sicistânî, *el-Kütübü's-Sitte ve Şüruhuha: Sünenu Ebî Dâvûd*, fihrist, Bedreddin Çetiner, 2. bs, Tunus, 1992, "Harac" 10-11.

⁷ Vâkıdî, *Meğâzî*, c. II, s. 584; İbn Hişâm, *es-Sire*, c. III, s. 322; Taberî, *Tarih*, c. II, s. 621.

⁸ Vâkıdî, *Meğâzî*, c. II, s. 575.

nışı barındırmaktadır. Resûlullah (s) Mekke’de iken Süveybe’yi ziyaret edip hal hatırını sorardı. Hz. Hatice de ona ikramda bulunurdu. Kendisi henüz câriye iken, Hz. Hatice, onu azat etmek amacıyla Ebû Leheb’ten kendisine satmasını ister. Fakat Ebû Leheb bunu reddeder. Resûlullah (s) Medine’ye hicret ettiği zaman Ebû Leheb onu azat eder. Resûlullah (s), Hayber’den dönerken, h.7. yılda onun vefat ettiği haberi kendisine ulaşır. Hz. Peygamber sütannesi Süveybe’ye vefat edinceye kadar hediye ve giyecek göndermiş, onunla samimi bir şekilde bağını devam ettirmişti.⁹

Hz. Peygamber’in hediyeler verdiği başka kimse ise diğer sütannesi olan Halime’nin ailesidir. Hz. Peygamber Mekke’nin fethinden sonra sütannesi Halime’nin akrabalarının bulunduğu Beni Sa’d b. Bekr kabilesindeki bazı insanlarla karşılaşır. Beni Sa’d b. Bekr’den bir kadın yanına ziyaretine gelir. Resûlullah (s) ona Halime’yi sormaya başlar. Kadın, onun çoktan vefat ettiğini bildirir. Bu habere üzülen Resûlullah (s)’ın gözleri yaşarır. Sonra kadına, “Onlardan kim kalmış?” diye sorar. Kadın:

“Erkek kardeşlerin ve kız kardeşlerin var. Vallahi onlar senin iyiliğine ve akrabalığına muhtaçlar. Onların bir sığınakları vardı; o da gitti” der. Resûlullah (s), “Ailen nerede?” diye sorar. Kadın, “Evtâs’ın aşağısında” der. Resûlullah (s) ona bir elbise verilmesini emreder. Ayrıca ona bir yük devesi ve iki yüz dirhem de verir. Kadın dönerken, ”Vallahi, küçüklüğünde ne güzel terbiye edilen bir çocuktun; büyüyünce ne kadar güzel ve bereketi ne kadar büyük bir insan oldun!” der ve yoluna devam eder.¹⁰

Hz. Peygamber çocukluğunda üzerinde emeği olan sütannelerini farklı zamanlarda yad ederek, onlarla hediyeleşmek suretiyle aralarındaki sevgi, muhabbet ve samimiyetin bitmediğini göstermiştir.

⁹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 87; İbnü’l Esîr, Ebû’l-Hasan İzzuddin Ali b. Muhammed el-Cezerî, *el-Kâmil fi’t-târih*, thk: Ebi’l-Fida Abdullah el-Kağî, Beyrut, 1987, c. I, s. 459.

¹⁰ Vâkıdî, Muhammed b. Ömer, *Kitabu’l-Meğâzî*, thk: Marsden Jones, Beyrut, 1984, c. III, s. 869.

Resûlullah (s) yakın aile fertlerine de hediyeler vererek onlarla olan bağın güçlü kalmasını sağlamıştır. Bu hususa eşi Ümmü Seleme ile olan durumu örnek olarak verilebilir. Resûlullah (s) Ümmü Seleme ile evlenince ona, “Şüphesiz ki ben Necâşi’ye bir miktar misk ve kumaş hediye etmişim. Şimdi ise onun öldüğünü ve hediyelerin bana iade edileceğini düşünüyorum. Hediyeler bana geri geldiğinde onlar senindir” der. Durum Resûlullah (s)’ın dediği gibi olur. Necâşi öldüğünde hediyeler Resûlullah (s)’a iade edilir. Resûlullah (s) her bir eşine bir ûkıyye¹¹ verir. Geri kalan miski ve kumaşı da Ümmü Seleme’ye verir.¹²

Hz. Peygamber sadece Müslümanlara değil Müslüman olmayan kimseler ve kölelere de birtakım hediyeler vermiştir. Resûlullah (s) Medine Yahudilerinden on kişiyle birlikte Hayber Gazvesi’ne çıktı ve Müslümanlara ayırdığı gibi onlara da hisse ayırdı. Resûlullah (s) ganimetten onlara bazı hediyeler takdim etmiştir fakat onlara hisse ayrılmadığı rivayet edilmiştir. Ayrıca onlarla birlikte köleler de yer almıştır. Ebû'l-Lahm’ın mevlası Umeyr, “Resûlullah (s) bana hisse ayırmadı ancak ev eşyası verdi” şeklinde beyanı, insanlar arasında ayrımcılık yapılmadan Resûlullah (s) hediye verdiğini göstermiştir.¹³

Hz. Peygamber, Huneyn Gazvesi sonrası esirler arasında olan sütkardeşi Şeyma’yı¹⁴ esaretten kurtararak kendisine birtakım hediyeler vermiştir. Huneyn Gazvesi’nde esir olan Şeyma kendisinin Resûlullah (s)’ın sütkardeşi olduğunu beyan ederek Hz. Peygamber ile görüşmek istediğini söyler. Bu sözler üzerine Şeyma, Hz. Peygamber’e getirilir. Resûlullah (s)’ın yanına getirilen kişinin sütkardeşi Şeyma olduğunu ikrar edince kendisiyle konuşmaya başlar. Hz. Peygamber, Şeyma’ya sütannesini ile sütbabasının durumunu sorar. Şeyma, ikisinin de vefat ettiğini haber verir. Resûlullah (s) ona şayet isterse yanında kalabileceğini ya da

¹¹ Bir ûkıyye kırk dirhemdir.

¹² İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. VIII, s. 69-71.

¹³ Vâkıdî, *Meğazî*, c. II, s. 684-685.

¹⁴ İbnü'd-Deyba', Ebû Muhammed Vecihüddin Abdurrahman b. Ali, *Hadaikü'l-envar ve metaliü'l-esrar fî Sîreti'n-nebiyyi'l-mustafîni'l-ahyar*, thk: Abdullah b. İbrâhim el-Ensârî, Mekke, 1993, c. III, s. 1166.

akrabalarının yanına dönmek isterse dönebileceğini söyler. Şeyma, Resûlullah (s)'ın kendisine yaptığı tekliflere akrabalarının yanına dönmek istediğini söyleyerek, cevap verir. Bunun üzerine Hz. Peygamber sütkardeşi Şeyma'ya üç köle ve bir câriye hediye eder,¹⁵ Şeyma aldığı hediyelerle ailesinin yanına döner.

Hz. Peygamber kendisine güzel haber verildiğinde bu müjdenin karşılığı olarak haber veren kimseye hediye vermiştir. Hz. Peygamber'in câriyesi Mâriye'den İbrahim doğduğunda müjdeli haberi veren Ebû Râfi'ye bir köle hediye etmiştir.¹⁶

Hz. Peygamber, bazen kendisine gelen hediyeleri ayırır onu başkalarına verir. Bir defasında ipekten, altın düğmeli kaftanlar hediye edildi. Resûlullah (s) onları ashâbı arasında paylaştırdı. Onlardan bir tanesini de Mahreme için ayırdı. Mahreme b. Nevfel yanına geldiğinde Resûlullah (s) ona, “Ey Ebû'l-Misver! Bunu senin için sakladım. Bunu senin için sakladım” dedi.¹⁷

Resûlullah (s) hediye ettiği bir diğer eşya ise bastondur. Hz. Peygamber, Abdullah b. Üneys'e baston hediye eder ve ona, “Yâ İbn Üneys! Bu bastonu yanında tut der.” İbn Üneys kendisine hediye edilen bastonla halkın karşısına çıkar ve ona “Nedir bu baston?” diye sorarlar. İbn Üneys, “Onu bana Resûlullah (s) hediye etti ve onu yanımda tutmamı bana emretti” der. Onlar, “Resûlullah (s)'ın yanına geri dönüp bunu niçin verdiğini ona sor?” derler. Ben de Resûlullah (s)'a döndüm ve “Yâ Resûlullah, bu bastonu bana niçin verdin” dedim. O da “aramızda kıyâmet gününde bir alâmet olsun diye... O günde bastonlara dayananların işi kolaydır” dedi. Bunun üzerine Abdullah b. Üneys kılıcını bastonla birleştirir ve ölünceye

¹⁵ Vâkıdî, *Meğazî*, c. III, s. 912-913; Süheylî, Abdurrahmân b. Abdillâh b. Ahmed el-Has'amî el-Malekî, *er-Ravdû'l üniûf fî Şerhi 'Sireti'n-Nebeviyye li'bni Hişam*, thk: Mecdî b. Mansur b. Seyyid el-Şurâ, Kahire, 1997, c. IV, s. 227-228; Ömer Rızâ Kehhâle, *A'lâmü'n-nisâ fî âlemeyi'l-Arab ve'l-İslâm*, 2. bs., Beyrut, 1959, c. II, s. 317.

¹⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 107.

¹⁷ İbnü'l Esîr, Ebû'l-Hasan İzzuddin Ali b. Muhammed el-Cezerî, *Üsdü'l-Ğâbe fî Ma'rifeti's-Sahâbe*, thk: Muhammed İbrâhim Benna, Muhammed Ahmed Aşur, Kahire, 1970, c. V, s. 120; İbn Hacer, *el-İsâbe*, c. VI, s. 70-71.

kadar o bastonu yanından ayırmaz. Sonra kefeninin içine konulmasını vasiyet eder, ölünce onunla defnedilir.¹⁸

H. Peygamber'in hediye ettiği eşyalar arasında kürk de yer alır. Yuhanna b. Ru'be, Resûlullah (s)'ın yanına gelip onunla konuşur. Ardından H. Peygamber, Bilâl'e emredip onu ağırlanmasını ister. Daha sonra Yuhanna'ya Yemen'de yapılmış bir kürk hediye etmesini söyler.¹⁹

H. Peygamber adet olduğu üzere değişik insanlara durumlarına göre farklı hediyeler vererek, karşılıklı olarak sevgi ve muhabbetin oluşmasını sağlamıştır. Resûlullah (s), hediye verirken bir çıkar ya da menfaat gözetmemiş, iyi niyetin bir karşılığı olarak bu ananeyi sürdürmüştür. O, sadece uzaktan gelen kimselere değil kendi yakınlarına da hediyeler vererek aralarındaki sevgisini ve ülfetin artmasını sağlamıştır.

3. Yöneticilerle Hediyeleşme

H. Peygamber sadece çevresindeki insanlarla değil aynı zamanda o dönem içerisinde önemli konumda olan devlet başkanları ile de hediyeleşmiştir. Onun bu yaklaşımı karşılıklı olarak devletler arasında iyi niyet nişanesi olarak karşımıza çıkan bir durumdur. Resûlullah (s) İslâm'ı tebliğ etmek maksadıyla bazı devlet başkanlarına elçi gönderirken onlarla birlikte birtakım hediyeler göndermiş, devlet başkanları da cevabî olarak Resûlullah (s)'a bazı hediyeler göndermişlerdir.

Resûlullah (s), h.6.yılı Zilkâde ayında Hudeybiye'den dönünce Hâtib b. Ebû Belte'a'yı, İslâm'a davet eden bir mektupla Kıptîlerden İskenderiye hâkimi el-Mukavkıs'a gönderir. Mukavkıs kendisine gelen mektup ve davetin ardından H. Peygamber'e cevabî bir mektup yazar ve beraberinde Mâriye el-Kıbtîyye ve kız kardeşi Sîrîn, eşeği Ya'fûr ve katırı Düldül ve bir cam bardağı²⁰ hediye olarak Resûlullah (s)'e gönderir. Resûlullah (s) Mâriye el-Kıbtîyye'yi mülk-i yeminle

¹⁸ İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk: Mustafa es-Sekkâ v. dğr., Kahire, 1936, c. IV, s. 268.

¹⁹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 221.

²⁰ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 523.

(cariye statüsünde) nikâhlar, kız kardeşi Sîrîn'i de şair Hassân b. Sâbit'e hediye eder. Resûlullah (s)'ın evliliğinden oğlu İbrahim dünyaya gelir.²¹

Hz. Peygamber'e hediye gönderen başka bir hükümdar ise Rum Kralı'dır. Rum Kralı Resûlullah (s) ince ipekten (sündüs) yapılmış bir kürk hediye eder. Hz. Peygamber hediye edilen bu kaftanı giyer ve onunla namaz kılar. Kaftanı görenler: "Yâ Resûlullah! Bu sana gökten mi indirildi?" demeye başlarlar. Resûlullah (s), "Neden bu kadar şaşırdınız? nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, Sa'd b. Mu'âz'ın cennetteki mendillerinden biri bile bundan daha güzeldir" der ve onu çıkarıp Ca'fer b. Ebû Tâlib'e Necâşî'ye vermesi için gönderir.²²

Habeşistan Kralı Necaşî, Hz. Peygamber'e hediye gönderen hükümdarlar arasındadır. Necaşî, Resûlullah (s)'a içinde altından bir yüzük olan bir ziynet eşyası hediye eder. Fakat Resûlullah (s) altın yüzüğü kullanmaz ve onu kızı Zeyneb'in kızına (Ümâme'ye) gönderip, "Ey biricik kızım! Bununla süslen" der."²³ Veya Necaşî, Resûlullah (s)'a üzerinde altından bir mühür bulunan bir takı hediye eder. Resûlullah (s) onu alır, fakat takmaz. Onu kızı Zeyneb'in kız çocuğuna gönderir ve "Yavrucuğum, bunu tak" buyurur.²⁴ Necaşî ayrıca Resûlullah (s)'a üç tane uzun baston hediye etmiştir. Hz. Peygamber, onlardan birisini kendisine ayırmış, ötekini Ali b. Ebû Tâlib'e, diğerini de Ömer b. el-Hattâb'a vermiştir. Bilâl, Resûlullah (s)'ın kendisine ayırdığı bastonla iki bayramda, yani Ramazan ve Kurban bayramında onun önünde yürürdü. Nihayet namazgâha geldiğinde onu Peygamber'in önünde yere diker ve O da bastona doğru namaz kılardı.²⁵ Baston dışında Necâşî,

²¹ İbn İshâk, Muhammed b. İshâk b. Yesâr, *Sîret-i İbn İshâk*, thk: Muhammed Hamidullah, Konya, 1981, s. 251; İbn Habîb, Ebû Ca'fer Muhammed, *Kitâbü'l-Muhabber*, thk: İlse Lichtenstadter, Beyrut, ty, s. 76; Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerir, *Tarihu'r-Rusûl ve'l-Mülük*, thk: Muhammed Ebu'l-Fazl İbrahim, 2. bs., Mekke, 1968, c. III, s. 169.

²² İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 353-354.

²³ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. VIII, s. 32.

²⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. X, 159; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Ğâbe*, c. VII, s. 20; İbn Hacer, *el-İsâbe*, c. VIII, s. 14.

²⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. III, 177-178; el-Belâzûri, Ebul'l-Abbas Ahmed b. Yahya b. Cebbar, *Ensâbü'l-Eşraf*, thk: Süheyl Zekkâr, Beyrut, 1997, c. I, s. 356.

Resûlullah (s)'a bir çift sade ve siyah mesh hediye etmiş, Hz. Peygamber hediye edilen meshleri giymiş ve üzerine meshetmiştir.²⁶

H. Peygamber İslâm'a davet amacıyla bazı hükümdarlara dine davet mektupları gönderir. Onun mektup gönderdiği zâtlardan biri de Hevze b. Ali el-Hanefî'dir. Resûlullah (s) Selî b. Amr el-Âmirî'yi bir mektupla Hevze b. Ali el-Hanefî'ye gönderir. Hevze, Resûlullah (s)'ın elçisini kabul eder, ona ikramda bulunarak kendisiyle ilgilenir. Resûlullah (s)'ın mektubunu okur; hiçbir şeyi reddetmeden ona güzel bir cevap yazar ve Selî b. Amr'ı Hecer dokumasından kıyafetlerle bazı hediyeleri Resûlullah (s)'a gönderir.²⁷

H. Peygamber karşılıklı olarak devlet başkanları ve kabileler ile hediyeleşmiş, aralarında diplomatik olarak ilişkilerin canlı kalmasını sağlamıştır. Daha öncede zikredildiği gibi hediyeleşme o dönem içerisinde iyi niyet nişanesi olarak yer almış, toplumların birbirleri ile olan iletişim ve etkileşiminde canlı kalmasında önemli bir rol oynamıştır.

4. Kabile Temsilcileri ile Hediyeleşme

İslâm dini Arap yarımadasında yayılmaya başlayınca, hem Resûlullah (s)'ı tanımak hem de İslâm hakkında bilgi sahibi olmak için değişik kabileler, seçmiş oldukları temsilcileri bazı hediyelerle birlikte H. Peygamber'e göndermişlerdir. Gelen heyetler, Resûlullah (s) ile görüşükten sonra kendilerine takdim edilen farklı hediyelerle memleketlerine dönmüşlerdir.

H. Peygamber kendisine gelen ya da gönderilen hediyelere karşılık, mukabelede bulunmuş, gelen hediyelere dönemde cari olan para birimi ukıyye, kıyafet, ehil hayvan, arazi, gıda maddeleri vermek suretiyle muhataplarına karşılık vermiştir. Ayrıca hediye verirken heyette ne kadar kişi varsa her birine hediye verilmesini sağlamış, hatta heyette yer alan çocuklara dahi hediye verilmesini emretmiştir.

²⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 374.

²⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 201

H. Peygamber genelde kendisine kabilelerinden temsilci olarak gelenlere hediye olarak o dönemde cari olan para birimi ukıyye verilmesini emretmiştir. Temsilcilere hediye verilirken de aşırıya ve israfa kaçmadan mutedil olunmaya çalışılmıştır.

Temîm heyeti kalabalık bir grupla Resûlullah (s)’ın yanına gelirler. H. Peygamberle görüşürler. Görüşmenin ardından ayrılırken Resûlullah (s) onlardan her birine on iki ukıyye ve bir neş²⁸ verilmesini söyler. Hatta içlerinde olan küçük çocuklara dahil beşer ukıyye verilmesini emreder.²⁹

Resûlullah (s) h. 8. yılda el-Ci’râne’den gelirken, Benî Sa’lebe’den dört kişilik bir heyet yanına gelerek, ona, “Bizler kavmimizin ileri gelenlerinin elçileriyiz. Biz de, onlar da İslâm’ı kabul ettik” derler. Resûlullah (s) onlara ikramda bulunulması için emreder. Gelen heyet birkaç gün orada kaldıktan sonra ayrılmak için Resûlullah (s)’a gider. H. Peygamber, Bilâl’e, “Heyetlere verdiği gibi bunlara da hediyeler ver” diye emirde bulunur. Bilâl, heyettekilerin her birine verilmek üzere beş ukıyye getirir. Daha sonra heyet memleketlerine döner.³⁰

Resûlullah (s), Bahreyn ahalisine, kendisine heyet göndermeleri için mektup yazar. Bu mektubun ardından Abdullah b. Avf el-Eşec başkanlığında yirmi kişilik heyet fetih yılında Resûlullah (s)’ın yanına gelirler. Resûlullah (s) onları on gün boyunca Medine’de misafir eder. H. Peygamber, onlara hediye verilmesi ve Abdullah el-Eşec’e daha fazla verilmesini emreder. Ona on üç ukıyye ve yirmi dirhem verilir.³¹

Benî Hanîfe heyeti, Selmâ b. Hanzale’nin başkanlığında on kişiden fazla temsilci grubu ile Resûlullah (s)’ın yanına gelirler ve İslâm’a girerler. Birkaç gün Medine’de kalıp Resûlullah (s) ile özel sohbetlerde bulunurlar. Memleketlerine

²⁸ Bir neş 20 dirhemdir.

²⁹ Vâkıdî, *Meğazî*, c. III, s. 979-980; İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. IV, s. 312; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s.223-224; Taberî, *Târih*, c. III, s. 117-119.

³⁰ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 227.

³¹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 238-239.

dönmeye karar verdiklerinde Resûlullah (s), onlara adam başına beş ukıyye olmak üzere hediye verilmesini emreder.³²

Kinde heyeti, el-Eş'as b. Kays başkanlığında on kişiden fazla süvariyle birlikte saçlarını boyamış, gözlerine sürme çekmiş ve üzerlerinde ipekle süsledikleri Yemen cübbeleri olduğu halde Resûlullah (s)'ın yanına gelirler. Üstlerinde ayrıca yaldızlı atlas bulunmaktadır. Resûlullah (s) onlara, "Siz Müslüman olmayacak mısınız?" der. Onlar "Evet, olacağız" şeklinde karşılık verirler. Resûlullah (s), "O halde bu üstünüzdekiler nedir?" der. Bunun üzerine üzerlerindeki süsleri atarlar. Orada birkaç gün kalıp memleketlerine dönmek istediklerinde Resûlullah (s) onlara onar ukıyye hediye verilmesini emreder.³³

H. 9. yılda Hz. Peygamber, Tebûk'ten döndükten sonra, başlarında el-Hâris b. Avf olduğu halde on üç kişilik Mürre heyeti Resûlullah (s)'ın yanına gelirler. Şu şekilde konuşma yaparlar:

"Ey Allah'ın Resûlü! Bizler senin kavminden ve aşiretindeniz. Bizler Benî Lüey b. Gâlib'in neslinden geliyoruz." Bunun üzerine Resûlullah (s) tebessüm eder ve "Sen aileni nerede bıraktın?" der. el-Hâris, "Şu mezbeleliğin etrafında" diye cevap verir. Resûlullah (s), "Memleketin durumu nasıl?" der. Adam, "Vallahi tamamen çoraklaştık. Bizim için Allah'a yalvar" der. Resûlullah (s), "Ya Rabbi, onlara yağmur ver" diye dua eder, sonra kendilerine hediye verilmesi için Bilâl'e emreder. Bilâl onlara on ukıyye verir. el-Hâris b. Avf'a ise on iki ukıyye verir. Ardından memleketlerine dönerler.³⁴

Havlân heyeti, h. 10. yılının Şaban ayında on kişilik bir grupla Resûlullah (s)'a gelirler. Hz. Peygamber ile karşılaşınca:

"Ey Allah'ın Elçisi, bizler Allah'a inanıyor ve Onun Resûlü'nü tasdik ediyoruz. Ayrıca bizden geride kalanların da kefiliyiz. Senin için develerle yola çıktık" derler. Resûlullah (s) onlara dinin emirlerini haber verir, onlara Kur'ân ve

³² İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 240.

³³ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 248; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe*, c. I, s. 250; İbn Hacer, *el-İsâbe*, c. I, s. 50-51.

³⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 227.

sünneti öğretecek görevliler tayin eder. Resûlullah (s)’ın emriyle onlara ikramlar yapılır. Medine’de birkaç gün kaldıktan sonra Resûlullah (s)’tan ayrılmak için izin isterler. Resûlullah (s), her birisine on iki ukıyye ve bir hediye verilmesi için emir verir.³⁵

Rehâvîler heyeti, h.10. yılında bazı hediyelerle Resûlullah (s)’a gelirler. Hz. Peygamber yanlarına giderek onlarla uzun süre konuşur. Ardından heyettekiler Müslüman olur. Hz. Peygamber diğer heyetlere verdiği gibi onlara da hediyeler verir. Onlara on iki ukıyye verir. Ardından Rehâvîler memleketlerine dönerler.³⁶

Hâlid b. el-Velîd ile beraber Necrân’dan gelen heyetin içinde yer alan Abdullah b. Kurâd, Resûlullah (s)’ın yanına gelir. Hz. Peygamber ona on ukıyye verir. Sonra hemşehrileriyle beraber memleketine geri döner.³⁷

Hz. Peygamber kendisine gelen temsilcilere, hediye olarak yalnızca para takdim etmemiş; onlara arazi, ehil hayvan ve kıyafet de vermiştir. Veda Haccından önce, Kuşeyr kabilesinden bir heyet Resûlullah (s)’a gelir. Onların içinde Sevr b. Urve b. Abdullah b. Seleme b. Kuşeyr de yer alır. O, Müslüman olur, Resûlullah (s) ona bir parça arazi verir ve onunla ilgili olarak kendisine bir belge yazar. Yine aynı kabileden olan Kurre b. Hübeyre b. Selemetü’l-Hayr b. Kuşeyr de Müslüman olur. Resûlullah (s) ona da (bir yer) verir ve bir hırka giydirir. Ayrıca ona kavmine tasadduk etmesini emreder.³⁸

H. 9. yılda Benî el-Bekkâ’dan üç kişi, Mu’âviye b. Sevr b. Ubâde b. el-Bekkâ, başkanlığında Resûlullah (s)’ın yanına gelirler. Resûlullah (s), onların ağır-
lanmasını ve kendilerine birtakım hediyeler verilmesini emreder. Mu’âviye, Resûlullah (s)’a:

“Müsaade ederseniz, teberrüken bize dokunmanızı istiyorum. Ben yaşlandı-
m. Bu oğlum da bana karşı çok iyi davranıyor. Onun yüzüne elinizi sürer misi-

³⁵ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 245.

³⁶ İbn Sad, *et-Tabakât*, c. I, s. 259-260.

³⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. VI, s. 60; İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe*, c. III, s. 361.

³⁸ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 231.

niz?’’ der. Bunun üzerine Resûlullah (s) elini Bîşr b. Mu’âviye’nin yüzüne sürer, ona birkaç tane siyah keçi verir ve duada bulunur.³⁹

Hız. Peygamber’in kendisine gelen kabile temsilcilerine verdiği hediyelerden biri de kıyafettir. Uzre Heyeti, içlerinde Hamza b. Nu’mân el-Uzrî olduğu halde h.9. yılı Safer ayında oniki kişilik grupla Resûlullah (s)’a gelirler. Resûlullah (s) ile bazı dinî meseleler hakkında konuşurlar. Ardından Müslüman olurlar ve birkaç gün Medine’de kaldıktan sonra ailelerinin yanına dönerler. Resûlullah (s), daha önceki heyetlere verdiği gibi onlara da hediyeler verilmesini emreder ve onlardan birisine de bir cübbe hediye edilir.⁴⁰

Ferve b. Müseyk el-Murâdî, Kinde krallarından ayrılıp Resûlullah (s)’a tabi olmak üzere elçi olarak yanına gelir. Ferve, bir müddet Medine’de kalıp, Kur’ân ve İslâm’ın hükümlerini öğrenir. Resûlullah (s) kendisine oniki ukıyye ile kıymetli bir deve ve Umân dokuması bir cübbe verir. Ayrıca onu Murâd, Zübeyd ve Mezhic kabilelerine vali olarak tayin eder.⁴¹

Hız. Peygamber gelen temsilcilere bazen hediye olarak gıda ürünleri de vermiştir. Resûlullah (s)’ın Tebûk’ten dönüşü sırasında içlerinde Temîm ve Nu’aym olduğu halde on kişilik, Dârîler heyeti ona gelip, Müslüman olurlar. Resûlullah (s) vefat edinceye kadar Dârîler temsilcileri Medine’de kalırlar. Vefatından önce Resûlullah (s) kendilerine yüz yük verilmesini vasiyet etmiştir.⁴²

Hız. Peygamber para, ehil hayvan, arazi, kıyafet ve gıda ürünleri dışında güzel kokular da hediye etmiştir. Kays b. el-Husayn, Hâlid b. el-Velîd ile beraber Resûlullah (s)’ın yanına gelir. Resûlullah (s) ona bir ferman yazar, on iki ukıyye ile güzel kokular hediye eder ayrıca onu Benî el-Hâris’e emir tayin eder.⁴³

³⁹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 231.

⁴⁰ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 250.

⁴¹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 247; İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe*, c. IV, s. 343-344; İbn Hacer, *el-İsâbe*, c. V, s. 209.

⁴² İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 258-259; İbn Hacer, *el-İsâbe*, c. VI, s. 277.

⁴³ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. VI, s. 60; İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe*, c. IV, s. 398; İbn Hacer, *el-İsâbe*, c. V, s. 250.

H. Peygamber'e özellikle Mekke'nin fethinden sonra farklı diyarlardan birçok kimse -gerek bulunduğu kabil adına gerekse ferdi olarak- ziyaretine gelmiştir. Onun yanına gelenler, İslâm hakkında bilgi sahibi olup Müslüman olmak istemiş ve adet olduğu üzere Resûlullah (s)'a gelirken beraberinde birtakım hediyeler getirmişlerdir. Getirilen hediyeler İslâm dinine uygunsa kabul edilmiş, uygun değilse kabul edilmemiştir. Resûlullah (s) değişik bölge ve diyarlardan yanlarına gelenlerle alakadar olmuş ve onları memleketlerine uğurlarken, kendilerine bazı hediyeler takdim etmiştir. Gelenlere hediyeler verilirken aşırılık ve israfa kaçılmadan mukabelede bulunulmuş ve mutedil bir yaklaşım tarzı ortaya konmuştur.

5. H. Peygamber'e Sunulan Hediyeler

H. Peygamber'e zaman zaman arkadaşlarından, dostlarından, komşularından, farklı hükümdar ve kabile reisleri tarafından değişik hediyeler verilmiştir. Resûlullah (s) gelen hediyeleri, dinen uygunsa kabul etmiş, uygun değilse veya müşrikler tarafından verilmişse kabul etmemiş, ashâbına da kabul etmemelerini tavsiye etmiştir. Hakîm b. Hizâm'ın yaşadığı durum bu hususa güzel bir örnektir. Hakîm b. Hizâm, elli dinara satın almış olduğu bir elbiseyi (hulle) Resûlullah (s)'a hediye etmek ister fakat Hakîm o zaman bir müşriktir. Resûlullah (s) ona hitaben, "Biz bir müşrikten hediye kabul etmeyiz. Ancak madem onu gönderdin, biz de onu bedeli karşılığında alırız. Sen onu kaç aldın?" O, 'Elli dinar!' deyince, Resûlullah (s) onu satın alır, giyer. Sonra bu elbise ile Cuma için minbere çıkar, daha sonra bu elbiseyi Üsâme b. Zeyd'e giydirir.⁴⁴

Resûlullah (s)'ın Tebûk'ten dönüşü esnasında Dârîler heyeti yanına gelip, Müslüman olurlar. Heyetin içerisinde Hâni b. Habîb de yer alır. Hâni, hediye olarak Resûlullah (s)'a bir içki tulumu, birkaç at ve altın yaldızlı kubbemsi bir çadır verir. H. Peygamber, "Allah içkinin içilmesini haram kılmıştır" demesi üzerine, Hâni, "Onu satayım mı?" der. Resûlullah (s) ona cevaben:

⁴⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. IV, s. 48.

“İçilmesini haram kılan Allah, onun satılmasını da haram kılmıştır.” Bu cevabın ardından Hâni, içkiyi döker. Hz. Peygamber, atları ve altın işlemeli abayı kabul eder.⁴⁵ Hz. Peygamber hediye olarak gelenleri dinen uygunsa kabul etmiş, dine aykırı ise onu reddetmiş ve hediyeleşme konusundaki gösterilmesi gereken hassasiyet ortaya koymuştur.

a. Yiyecek ve İçecek Olarak Sunulan Hediyeler

Resûlullah (s)’a birçok kişi, değişik zamanlarda yiyecek veya içecek olarak adlandırabileceğimiz şeyleri hediye olarak vermişlerdir. Bunlar genelde o dönemin önemli gıdaları olan hurma, et, yağ, peynir, yemek ve süttür. Resûlullah (s), içinde olduğu hayat şekli mütevazî bir hal arzettiğinden çevresindeki kimseler ona ve ailesine yiyecek olarak pek çok şeyi hediye etmişlerdir. Onun ve aile fertlerinin yaşamış olduğu durumu göstermesi açısından Ebû Hureyre, “Bazen aylar geçerdi, Resûlullah (s)’ın ailesinin evinde, ekmek veya yemek pişirmek için ateş yanmazdı. Yanındakiler, “peki Resûlullah (s)’ın ailesi ne ile yaşıyordu deyince, Ebû Hureyre, “İki siyah (gıda) ile yani hurma ve su ile yaşıyorlardı” dedi. Ardından devam ederek, “Resûlullah (s)’ın Ensâr’dan bir komşusu vardı, Allah onları hayır ile mükâfâtlandırınsın; onların hayvanları vardı. Resûlullah (s)’ın ailesine süt ve benzeri hediyeler gönderirlerdi”⁴⁶ şeklinde beyanda bulunmuştur. Hz. Peygamber’in evinde günlerce sıcak yemeğin olmaması doğal olarak komşuları ve yakınları, onun ve ailesinin ihtiyaçlarını gidermek için gıda maddesi olarak adlandırabileceğimiz şeyleri Resûlullah (s)’a hediye olarak ikram etmişlerdir.

Hz. Peygamber Mekke’den Medine’ye hicret ettiğinde yaklaşık yedi ay kadar Ebû Eyyûb el-Ensârî’nin evinde ikamet etmiştir.⁴⁷ Bu süre içerisinde komşuları tarafından Resûlullah (s)’a farklı yemekler getirilmiştir. Zeyd b. Sâbit’ten gelen bir rivayette, “Ebû Eyyûb’un evinde Resûlullah (s)’a ilk gelen hediye, benim götürdüğüm hediye olmuştur. İçinde ekmek, yağ ve süt bulunan bir tirit çanağı idi. ‘Bu

⁴⁵ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 258-259; İbn Hacer, Ebû’l-Fazl Şihabüddîn Ahmet b. Ali b. Muhammed el-Askalânî, *el-İsâbe fi temyîzi’s-Sahâbe*, Beyrut, 1992, c. VI, s. 277.

⁴⁶ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 307.

⁴⁷ İbn Hîşâm, *es-Sîre*, c. II, s. 141.

çanağı annem gönderdi’ deyince, Resûlullah (s), ‘Allah seni mübarek kılsın’ dedi, ashâbını çağırdı ve birlikte yemek yediler. Ben henüz kapıdan ayrılmamıştım ki, Sa’d b. Ubâde’nin, içinde kemik suyu tiridi bulunan çanağı geldi. Hiçbir gece yoktu ki, Resûlullah (s)’ın kapısında yemek taşıyan üç-dört kişi olmasın. Resûlullah (s), Ebû Eyyûb’un evinden taşınıncaya kadar komşuları bunu sıra ile yapıyorlardı.⁴⁸

Hiz. Peygamber’e süt ikram edildiğinde alıp içmiş ve yakınındakilere ikramda bulunmuştur. Bu duruma Ümmü Sünbüle adlı hanım sahabinin yaşadıkları güzel bir örnektir. Hiz. Âişe’den gelen bir rivayette, “Medine’ye geldiğimizde Resûlullah (s) bizleri bedevîlerden hediye almamamız hususunda uyarmıştı. Ümmü Sünbüle el-Eslemiyeye bir miktar süt getirip yanımıza geldi. Biz sütü kabul etmede tereddüt ettik. Biz bu halde iken Resûlullah (s), Ebubekir’le birlikte geldi. “Bu kimdir?” diye sordu. Ben, “Ya Resûlullah! Bu Ümmü Sünbüle’dir. Bize süt hediye etti. Sen de bizi herhangi bir bedevîden bir şey alma hususunda uyarmıştın” dedim. Resûlullah (s):

“Onu alın. Çünkü Eslemliler bedevî değildir. Onlar bizim köylülerimiz, biz ise onların şehirliyeriyiz. Onları çağırdığımızda gelirler, onlardan yardım istediğimizde de yardım ederler. Sütü bardağa dök, ey Ümmü Sünbüle!” buyurdu. O da sütü döktü. Hiz. Peygamber ona sütü “Ebubekir’e ver” dedi. Ebubekir ikram edilen sütü içti. Sonra yine “dök!” dedi. Ümmü Sünbüle döktü, Resûlullah (s) sütten içti. Ardından yine “dök!” dedi. O da döktü. Hiz. Peygamber onu alıp eşi Âişe’ye verdi, o da içti” buyrulmuştur.⁴⁹

Hiz. Peygamber, hediye edilen yiyecekleri her zaman kabul etmemiş, bazen onu yemeyi hoş görmemiştir. Resûlullah (s), kendisine hediye edilen bazı yiyecek ve içeceklerden hoşlanmazdı. Asr-ı sadette özellikle o devrin kültürü içerisinde olan bazı yiyecekler -örneğin keler - Resûlullah (s) tarafından yenmesi hoş karşılanmamıştır. İbn Abbas’tan gelen rivayette: Ben, Hâlid b. el-Velîd, Resûlullah (s)

⁴⁸ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 183.

⁴⁹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. VII, s. 228; İbnü’l Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe*, c. VII, s. 336; İbn Hacer, *el-İsâbe*, c. VIII, s. 245.

ile birlikte Meymûne bt. el-Hâris'in evine gittik. Meymûne, "Ümmü Akîk'in bize hediye ettiği şeyden size yedireyim mi?" dedi. Resûlullah (s), "Olur" deyince, pişirilmiş iki keler getirildi. Resûlullah (s) (önüne) tükürdü. Hâlid b. el-Velîd, "Sanki hoşlanmıyor gibisin ya Resûlullah!" Resûlullah (s), "Doğru" dedi. Meymûne, "Bize hediye edilen bir süttten size içireyim mi?" deyince Resûlullah (s), "Olur" dedi. Ardından Resûlullah (s)'a içinde süt bulunan bir kap getirildi ve onu içti.⁵⁰

Hiz. Peygamber'e keler hediye eden bir başka sahabî ise Ümmü Hufeyd el-Hilâliyye'dir.⁵¹ Fakat muhtemelen Hiz. Peygamber, bu hanım sahabînin hediyesini de keler yemeyi uygun görmediği için kabul etmemiştir.

Resûlullah (s)'a bazen kızartılmış et hediye edilmiştir. Hind bt. Utbe Müslüman olduğu zaman, câriyesiyle Resûlullah (s)'a, taş fırında kızartılmış iki kuzu ve bir deriden oluşan hediye gönderir. Cârîye Resûlullah (s)'ın çadırına gider. O esnada Resûlullah (s), zevcesi Ümmü Seleme, Meymûne ve Benî Abdülmutta-lib'ten bazı kadınlarla beraber oturmaktadır. Cârîye:

"Benin hanımım sana bu hediyeği gönderdi. Senden özür dileyerek, 'Yavruleyen koyunlarımız bu yıl azdı/diyor.'" der. Bunun üzerine Resûlullah (s), "Allah koyunlarınıza bereketini koysun ve doğurganlıklarını arttırsın" der. Cârîye, Hind'e döner ve Resûlullah (s)'ın yaptığı duayı haber verir. Hind buna sevinir. Cârîye devamla şöyle söyler:

Daha önce veya yakın zamanda hiç görmediğimiz bir tarzda yavruleyen koyunlarımızın çokluğunu gördük. Hind, "Bu, Resûlullah (s)'ın duası ve bereketidir. Bizi İslâm'a hidayet eden Allah'a hamd olsun" der.

Hiz. Peygamber'e yiyecek olarak yağ dolu tulum peyniri ve keş peyniri de hediye edilmiştir. Benî Sa'd b. Bekr'in kadınlarından birisi yağ dolu bir tulum ve keş peyniriyle dolu bir deri ile Resûlullah (s)'ın yanına gelir. Girer girmez nesebini söyler. Resûlullah (s) onu tanır ve onu İslâm'a davet eder. Kadın hemen Müslüman

⁵⁰ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 303.

⁵¹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. VIII, s. 228.

olur ve Resûlullah (s)’ı tasdik eder. Daha sonra Resûlullah (s) hediyesinin kabul edilmesini emreder.⁵²

Hız. Peygamber’e bazen o dönemde az bulunan bazı yiyecekler hediye edilmiştir. Üseyd b. Ebû Üseyd’den gelen bir rivayete göre, Resûlullah (s)’a üç şey hediye edildi. Ekmek, ıtır (Mercan köşk bitkisi) ve acur... Resûlullah (s) ıtır ile acurdan yemeye başladı ve hoşuna gitti. Sonra eşi, Ümmü Seleme’ye de verilmesini emretti. Bu hediye Resûlullah (s)’ın hoşuna gitti ve hediye sahibine göstererek bunların nadir bulunan şeyler olduklarını söyledi.⁵³

Hız. Peygamber, zaman zaman sahabîleri ziyaret ettiğinde de kendisine yemek hediye edilmiştir. Enes b. Mâlik, Resûlullah (s), annesi Ümmü Süleym’i ziyaret ettiğinde, ona eliyle yaptığı bir yemeği hediye ettiğini söylemiştir.⁵⁴ Ayrıca farklı sahabîler tarafından Resûlullah (s)’a yiyecek olarak hediye edilenler arasında yağ,⁵⁵ soyulmuş nohuta benzeyen bir hububat⁵⁶ da yer almıştır.

Hız. Peygamber değişik vesileler ile kendisine süt ve farklı yemekler hediye edildiğinde bunları kabul etmiş, yanında bulunanlara ikramda bulunmuştur. Şayet kendisi yemek için uygun görmüyorsa bunu da ifade etmiş, hediye eden kişiyi rencide etmemiştir.

b. Ehil Hayvanların Hediye Edilmesi

Hız. Peygamber’e hediye edilenlere arasında deve, koyun at, katır, merkep gibi ehil hayvanlar ile kıyafetler ön plana çıkmaktadır. Resûlullah (s) kendisine hediye edilen ehil hayvanları, durumlarına göre bazen kestirip bazen de canlı olarak ashâbı arasında taksim etmiştir. Ona hediye edilen hayvan süt veriyorsa, sütü ashâbı arasında paylaştırılmıştır. Bu duruma örneklik teşkil etmesi açısından Ümmü Seleme’nin mevlası Sâbit’ten gelen bir rivayet şu şekildedir. “ed-Dahhâk b. Süfyân el-Kilâbî, Bürde denilen bir süt devesini Resûlullah (s)’a hediye etmişti.

⁵² Vâkıdî, *Meğazî*, c. II, s. 868-869.

⁵³ Vâkıdî, *Meğazî*, c. II, s. 577.

⁵⁴ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. VIII, s. 315-316.

⁵⁵ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. VIII, s. 122.

⁵⁶ Vâkıdî, *Meğazî*, c. III, s. 1096.

Ben bunun kadar güzel bir deve görmedim. Bol sütlü ve iki devenin sütü kadar süt verirdi. Akşamları bizim evlerimize gelir, Hind ve Esmâ -Resûlullah (s)’ın iki kölesi- ona çobanlık ederlerdi. Bazen onu Uhud’ta, bazen de el-Cemmâ’da otlatırlardı. Sonra onu evlerimize getirir, (kölenin) elbisesi de, ağaçlardan düşen ya da soypayla düşürülen (yapraklarla) dolu olurdu. Sonra akşamdan sabaha kadar yemini yerdi. Çoğu zaman Resûlullah (s)’ın misafirleri için sağılırdı. Akşamları kana kana süt içerlerdi. Daha sonra arta kalan bize dağıtılırdı. Onun sabah ki sütü güzeldi.”⁵⁷

İyâd b. Himâr et-Temîmî, Resûlullah (s)’a Müslüman olmadan gelir ve ona güzel bir deve hediye eder. Resûlullah (s) ona, “Müslüman oldun mu?” diye sorunca, o “Hayır” der. Resûlullah (s), “Allah müşriklerin hediyesini kabul etmemizi yasakladı” deyince, İyâd Müslüman olur. Resûlullah (s) da onun hediyesini kabul eder.⁵⁸

Resûlullah (s) Hudeybiye’de konakladığı zaman Huzâ’alî Amr b. Salim ve Büsr b. Süfyân, Resûlullah (s)’a koyun ve develer hediye eder. Gelen hediyelerle ilgili olarak Resûlullah (s), develerin kesilip ashâbı arasında dağıtılmasını, koyunların da canlı olarak ashâbına paylaştırılmasını emreder.⁵⁹

Ebû Rühm el-Gıfârî’den gelen bir rivayette, Resûlullah (s) ve ashâbı Ebvâ’da konakladıklarında İmâ b. Rahda bazı develerle birlikte yüz koyunu Resûlullah (s)’a hediye eder ve hediyelerini oğlu Hufâf b. İmâ ile gönderir. Ayrıca süt yüklü iki deve de gönderir. Resûlullah (s) onun hediyesini kabul eder ve koyunların, ashâbı arasında dağıtılmasını emreder. Resûlullah (s), “Allah malınıza bereket versin” diye onlara dua eder.

Hz. Peygamber’e deve ve koyun dışında başka ehil hayvanlar da hediye olarak sunulmuştur. Resûlullah (s) aynı önceki örneklerde olduğu gibi hediye edilen hayvanları ashâbının istifadesine sunmuştur. Hz. Peygamber’e bir defasında yaban eşiği hediye edilmiş, o da onu kestirip ashâbı arasında taksim etmiştir. Hz.

⁵⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 384.

⁵⁸ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. VII, s. 25-26; İbn Hacer, *el-İsâbe*, c. V, s. 48.

⁵⁹ Vâkıdî, *Meğazî*, c. II, s. 591-592.

Aişe'den gelen bir rivayette, Resûlullah (s) hac için yola çıktığında Revhâ'ya gelip konakladığı sırada orada yaralı bir yaban eşeği bulunur. Durum Resûlullah (s)'a haber verilir. Resûlullah (s), “sahibi gelinceye kadar onu bırakın!” der. Aradan fazla zaman geçmeden eşeğin sahibi olan en-Nehdî gelir ve onu Resûlullah (s)'a hediye eder. Resûlullah (s), Ebûbekir'e onun kesilip ashâbının arasında paylaştırılması emreder.⁶⁰

Hayber Gazvesi'nden önce Cüzâm kabilesinin Benî Nüfâse kolundan Ferve b. Amr b. en-Nâfire Müslüman olduğuna dair Resûlullah (s)'a haber gönderip ona beyaz bir katır hediye eder.⁶¹

Hz. Peygamber'e koyun, deve, yaban eşeği, katır dışında at da hediye edilmiştir. Ubeyd, Mürâvih adında cins bir atı Resûlullah (s)'a hediye eder ve “Ey Allah'ın Resûlü! Bu atı yarıştır!” der. Resûlullah (s) Tebûk'te atları yarıştıtır; Mürâvih birinci olur. Resûlullah (s) onu Ubeyd'den alır.⁶² Tebûk Gazvesi sonrası, Kudâ'a'dan bir adam Resûlullah (s)'a bir at hediye eder.⁶³ Yine Mirdâs b. Müveylik de, Hz. Peygamber'e bir heyetle beraber gelmiş ve ona bir at hediye etmiştir.⁶⁴

Kayser'in Amman valiliği görevinde bulunan Ferve b. Amr el-Cüzâmî, Müslüman olduğunu Hz. Peygamber'e bildirerek, Mes'ûd b. Sa'd adında bir elçiği görevlendirmiş ve onu bazı hediyelerle Allah Resûlü'ne göndermiştir. Gönderilen hediyeler, “Fıdda” adında bir katır⁶⁵, “Ya'fûr” adındaki merkebi, “ez-Zarb” adında bir at, yumuşak (keten) bazı elbiseler, altın karışımı ipekten yapılmış bir aba idi. Resûlullah (s) Ferve'nin mektubunu ve hediyelerini kabul ederek, kendisi de onun mektubuna cevap yazmış ve elçi olarak da Mes'ûd'u on iki ûkıyye altın hediye ile ona göndermiştir.⁶⁶

⁶⁰ Vâkıdî, *Meğazî*, c. III, s. 1092-1093.

⁶¹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 266; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Ğâbe*, c. IV, s. 340.

⁶² Vâkıdî, *Meğazî*, c. III, s. 1033.

⁶³ Vâkıdî, *Meğazî*, c. III, s. 1019.

⁶⁴ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Ğâbe*, c. V, s. 137; İbn Hacer, *el-İsâbe*, c. VI, s. 80.

⁶⁵ İbn Hişâm, *es-Sire*, c. IV, s. 237-238.

⁶⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. VII, s. 303.

Hız. Peygamber'e değişik zamanlarda deve, koyun, at, yaban eşeği, katır gibi ehil hayvanlar hediye edilmiştir. Resûlullah (s), gelen hediyeleri çoğunlukta aşhâbı arasında paylaştırarak, onların da istifadesine sunmuştur.

c. Kıyafetlerin Hediye Edilmesi

Hız. Peygamber'e hediye olarak ön plana çıkanlardan eşyalardan biri de kıyafetlerdir. O dönem de farklı kumaş türlerinden değişik elbiseler Resûlullah (s)'a hediye olarak sunulmuştur.

Hız. Peygamber kendisine hediye edilen kıyafetleri bazen kullanmış bazen çevresine bulunan kişilere hediye etmiş bazen de sahip olduğu özelliklerden dolayı kullanmayı uygun bulmamıştır. Resûlullah (s) hediye olarak gelen kıyafetleri kullanma hususunda titiz davranmıştır. Onun nübüvvetinden önce yaşamış olduğu bölgede putperest bir toplumun varlığı düşünöldüğünde bazı kıyafetlerde o kültür ve ananeyi yansıtan sembol ve işaretler yer almış, Hız. Peygamber, o sembol ve işaretler giderildikten sonra hediye gelen kıyafetleri kabul etmiştir. Resûlullah (s)'a alemlı (işaretli) bir sarık hediye edilir; Hız. Peygamber, önce alemini kesip, sonra o elbiseyi giyer.⁶⁷

Ebû Cehm b. Huzeyfe, Resûlullah (s) üzerinde şekiller (resimler) bulunan ve şam işi bir elbise (hamîsa) hediye eder. Resûlullah (s) o elbise ile namaza durur. Namazı bitirince, "Bu elbiseyi Ebû Cehm'e geri götürün. Namazda onun şekillerine baktım. Az daha beni alıkoyuyordu" der.⁶⁸

Hız. Peygamber zaman zaman hediye olarak gelen kıyafetlerin taşımış olduğu özellikleri sebebi ile onları kullanmayı uygun bulmamıştır. Hız. Peygamber'e hediye edilen ipek elbise ile alakalı olarak şu şekilde bir rivayet yer alır. el-Berâ, "Resûlullah (s)'a bir ipek elbise hediye edildiğinde biz ona dokunarak yumuşaklığına hayret ettik. Bunun üzerine Resûlullah (s), "Bunu beğendiniz mi?" diye sordu.

⁶⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 353.

⁶⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 354.

Biz de, “Evet!” dedik. Resûlullah (s), “Sa’d’ın Cennetteki mendilleri, bundan daha güzeldir ve yumuşaktır” der⁶⁹ ve onu kabul etmez.

d. Köle ve Câriyelerin Hediye Edilmesi

H. Peygamber’in yaşadığı dönemin şartları düşünüldüğünde, köle ve câriyelerin alınıp satılması ve karşılıklı olarak hediye verilmesi olağandı. Bu nedenle köle ve câriyeler karşılıklı hediyeleşmede de kullanılmaktaydılar. Resûlullah (s) nübüvvet öncesi dönemde eşi Hz. Hatice tarafından hediye edilen Zeyd b. Hârise’nin durumu bu hususa örnektir. Hz. Peygamber kendisine hediye edilen Zeyd’i azât etmiş, onun köle olarak kalmasına müsaade etmemiştir.⁷⁰

Bazen gazve ve seriyyeler neticesinde ele geçen köle ve câriyeler hediye edilir bazen de efendileri tarafından iyi niyet nişanesi olarak karşı tarafa verilir. H. 6. yılı Ramazan ayında Zeyd b. Hârise komutasında Ümmü Kırfe’ye seriyye düzenlenir. Bu seriyye neticesinde Ümmü Kırfe, kızı Cârîye bt. Mâlik b. Huzeyfe b. Bedr’i esir alır. Cârîye bt. Mâlik’i Mesleme b. el-Ekva alır. Ardından onu getirip Hz. Peygamber’e hediye eder. Resûlullah (s) kendine hediye edileni Hazn b. Ebû Vehb’e hediye eder.⁷¹

Resûlullah (s), h.6. yılı Zilkâde ayında Hâtıb b. Ebû Belte’a’yı, İslâm’a davet eden bir mektupla İskenderiye hâkimi el-Mukavkıs’a gönderir. Mukavkıs, Hz. Peygamber’e cevabî bir mektup yazar ve beraberinde bazı hediyelerle birlikte Mâriye el-Kıbtîyye ve kız kardeşi Sîrîn’i hediye olarak Resûlullah (s)’a gönderir. Resûlullah (s), Mâriye el-Kıbtîyye’yi mülk-i yeminle (cariye statüsünde) nikâhlar, kız kardeşi Sîrîn’i de şair Hassân b. Sâbit’e hediye eder.⁷²

H. Peygamber’e köle hediye eden bir başka zât ise Rifâe b. Zeyd el-Cüzâmi dir. Hayber Gazvesi’nden önce Hudeybiye musalahasında Rifâe b. Zeyd

⁶⁹ İbn Sad, *et-Tabakât*, c. III, s. 332.

⁷⁰ İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. I, s. 264; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. I, s. 386; Belâzürî, *Ensâb*, c. II, s. 107-108; Taberî, *Târih*, c. III, s. 169.

⁷¹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, c. II, s. 69.

⁷² İbn İshâk, *Sîret*, s. 251; İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 76; Taberî, *Târih*, c. III, s. 169.

el-Cüzâmi, ed-Dubeybî, Resûlullah (s)'a gelir. Ona bir hizmetçi köle hediye eder ve Müslüman olur.⁷³

Hiz. Peygamber'e hediye edilen köle ve câriyeler dışında ayrıca gazve ve seriyyelerde ganimet olarak ele geçen köle ve câriyeler de olmuştur. O, savaş ganimeti olarak ele geçirilen bu kimseleri çevresindeki kişilere hediye etmiştir. Resûlullah (s), Ebû Katâde'yi onbeş kişiyle Gatafân'a gönderir. Ebû Katâde'nin komutasındaki birlik görevini yerine getirerek birçok ganimetle geri döner. Ele geçen ganimetler toplanıp dağıtılır. Dağıtılan ganimetler neticesinde Ebû Katâde'ye güzel bir cariye düşer. Resûlullah (s) câriyeyi kendisine bağışlamasını ister. Resûlullah (s), o câriyeyi Mahmiye b. Cez'e hediye eder.⁷⁴

Hiz. Peygamber, kendisine hediye edilen veya gazve ve seriyye neticesinde ele geçen köle ve câriyeleri bazen kendisi almış bazen de ashâbına hediye etmiştir.

e. Kılıç Hediye Edilmesi

Hiz. Peygamber'e o dönemin önemli harb aletlerinden biri olarak kullanılan kılıç hediye edilmiştir. Resûlullah (s), Sa'd b. Ubâde'nin kendisine hediye ettiği el-Adb adlı kılıçla Bedir Gazvesi'ne katılmıştır.⁷⁵ Resûlullah (s) kendisine hediye edilen kılıcı kabul ederek onunla muharebelere katılmıştır.

Sonuç

Hediyeleşmek, insanlar arasında var olan birtakım menfî davranışları ortadan kaldırarak, karşılıklı dostluk, samimiyet ve güzel duyguların oluşmasına sağlayarak, paylaşma duygusunun gelişmesine katkıda bulunur. Resûlullah (s) fert ve cemiyet hayatında hediyeleşme ile güzel duyguların oluşmasını ve devam etmesini sağlamıştır. O, hediyeleşme esnasında İslâmî kurallara riayet ederek, çıkar ve menfaat yerine karşılıklı samimi duygu ve düşüncelerin oluşmasını, sürdürülmesini sağlamıştır.

⁷³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. IV, s. 243; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. I, s. 266; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Ğâbe*, c. IV, s. 340.

⁷⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. II, s. 100-101.

⁷⁵ Vâkıdî, *Meğazî*, c. I, s. 103.

Hız. Peygamber, başta kişinin kendi yakınları olmak üzere çevresinde bulunan kimselerle hediyeleşmek suretiyle, samimiyet ve muhabbetin devamlı olmasına dikkat etmiştir. O kendisine gelen hediyeleri dinen bir sakınca yoksa kabul etmiş varsa muhatabını uygun bir dille uyarak gerekçesini karşı tarafa bildirmiştir.

Hız. Peygamber, kendisine gelen hediyeleri çoğu zaman çevresinde bulunan kimselerle paylaşarak, hediye hediye olarak vermiştir. Hız. Peygamber, yönetici ve kabile temsilcileri ile hediyeleşmeye özen göstermiş; onların hediyelerine mukabelede bulunmuştur.

Hediyeleşmede kullanılan ürünlerde aşırıya kaçılmadan, muhataplarına uygun olan ya da dönemi şartları içerisinde cari olanlar tercih edilerek, mutedil bir yaklaşım tarzı ortaya konmuştur.

Kaynakça

- Bardakoğlu, Ali, "Hediye", *DİA*, İstanbul, 1998, c. XVII, s. 151.
- el-Belâzürî, Ebû'l-Abbas Ahmed b. Yahya b. Cebbar, *Ensâbü'l-Eşraf*, thk: Süheyl Zekkâr, Beyrut, 1997.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, *el-Kütübü's-sitte ve şüruhuha: Sahihü'l-Buhârî*, fihrist: Bedreddin Çetiner, 2. bs., İstanbul, 1992.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as b. İshâk el-Ezdî es-Sicistânî, *el-Kütübü's-Sitte ve Şüruhuha: Sünenu Ebî Dâvûd*, fihrist: Bedreddin Çetiner, 2. bs., Tunus, 1992.
- İbnü'd-Deyba', Ebû Muhammed Vecihüddin Abdurrahman b. Ali, *Hadaikü'l-envar ve meta-liü'l-esrar fî Sîreti'n-nebiyyi'l-mustafini'l-ahyar*, thk: Abdullah b. İbrâhim el-Ensârî, Mekke, 1993.
- İbnü'l Esîr, Ebû'l-Hasan İzzuddin Ali b. Muhammed el-Cezerî, *Üsdü'l-Ğâbe fî Ma'rifeti's-Sahâbe*, thk: Muhammed İbrâhim Benna, Muhammed Ahmed Aşur, Kahire, 1970.
- İbnü'l Esîr, *el-Kâmil fî't-târih*, thk: Ebi'l-Fida Abdullah el-Kadî, Beyrut, 1987.
- İbn Habîb, Ebû Ca'fer Muhammed, *Kitâbü'l-Muhabber*, thk: İlse Lichtenstadter, Beyrut, ty.
- İbn Hacer, Ebû'l-Fazl Şihabüddin Ahmet b. Ali b. Muhammed el-Askalânî, *el-İsâbe fî temyîzi's-Sahâbe*, Beyrut, 1992.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdulmelik, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk: Mustafa es-Sekkâ v. dğr., Kahire, 1936.

- İbn İshâk, Muhammed b. İshâk b. Yesâr, *Sîret-i İbn İshâk*, thk: Muhammed Hamidullah, Konya, 1981.
- İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd Ebû Abdillâh el-Basrî, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Beyrut, ty.
- Ömer Rızâ Kehhâle, *A'lâmü'n-nisâ fî âlemeyi'l-Arab ve'l-İslâm*, 2. bs., Beyrut, 1959.
- Süheylî, Abdurrahmân b. Abdillâh b. Ahmed el-Has'amî el-Malekî, *er-Ravdü'l ünüf fî Şerhi 'Sîreti'n-Nebeviyye li'bni Hişam*, thk: Mecdî b. Mansur b. Seyyid el-Şûrâ, Kahire, 1997.
- Taberî, Ebî Ca'fer Muhammed b. Cerir, *Tarihu'r-Rusûl ve'l-Mülûk*, thk: Muhammed Ebu'l-Fazl İbrahim, 2. bs., Mekke, 1968.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemî, *el-Kütübü's-Sitte ve Şüruhuha: Sünenü't-Tirmizî*, fihrist: Bedreddin Çetiner, 2. bs., Tunus, 1992.
- Vâkıdî, Muhammed b. Ömer, *Kitabu'l-Meğâzî*, thk: Marsden Jones, Beyrut, 1984.